

Студент 1 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ "МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ"

Анотація. Розкрито сутність понять "фінансова безпека", "механізм управління фінансовою безпекою". Визначено основні складові механізму управління фінансовою безпекою.

Аннотация. Раскрыта сущность понятий "финансовая безопасность", "механизм управления финансовой безопасностью". Определены основные составляющие механизма управления финансовой безопасностью.

Annotation. The essence of concepts "financial safety", "mechanism of management financial safety" has been exposed in the article. The basic constituents of financial safety management have been determined.

Ключові слова: фінансова безпека підприємства, механізм управління фінансовою безпекою, складові управління фінансовою безпекою.

На сучасному етапі економіка України переживає дуже складний період. Тривала світова економічна криза, недосконалість чинного законодавства, збитковість значної частини вітчизняних підприємств, зниження науково-технічного потенціалу країни та низька інвестиційна активність – усе це поставило завдання досягнення суб'єктами господарювання економічної, передусім фінансової, безпеки. Поряд з існуючими проблемами особливої актуальності набула проблема управління фінансовою безпекою. Це обумовлено тим, що без досягнення відповідного ступеня фінансової безпеки підприємств стає неможливим забезпечення відповідного рівня економічного зростання як окремих підприємств, так і економіки країни загалом.

Різні аспекти фінансової безпеки як основної складової економічної безпеки досліджували такі вітчизняні вчені, як Барановський О. І., Бланк І. А., Геєць В. М., Горячева К. С., Камлик М. І., Шлемко В. Т. та ін. Серед російських дослідників цікавими для нас є праці Папехіна Р. С., Гончаренка Л. П., Олейнікова Е. А.

Підґрунтям для розвитку концепції управління фінансовою безпекою стали дослідження, які проводилися Горячевою К. С., Папехіним Р. С., М. Пархомець та ін. Серед них виділимо Горячеву К. С., яка свої праці присвятила комплексному вивченню питань управління фінансовою безпекою підприємств та розробці наукових підходів до вдосконалення механізму управління фінансовою безпекою підприємств. Але, незважаючи на значну кількість праць, присвячених цим питанням, науковці не розглядають механізм управління фінансовою безпекою комплексно. Тому теоретичні аспекти управління фінансовою безпекою потребують подальших досліджень.

Метою цієї статті є розкриття понять "фінансова безпека" і "механізм управління фінансовою безпекою підприємства" та визначення складових цього механізму.

Аналіз наукової літератури показав, що науковці досі не дійшли згоди щодо найбільш точного та повного формулювання поняття фінансової безпеки підприємства, але не викликає заперечень, що поняття "фінансова безпека" має право на самостійне існування і дослідження як окремої економічної категорії.

На погляд автора, можна виділити такі найбільш повні визначення поняття "фінансова безпека підприємства".

На думку Бланка І. А., фінансова безпека підприємства є кількісно та якісно детермінованим рівнем фінансового стану підприємства, який забезпечує стабільний захист його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в нинішньому й перспективному періоді [1, с. 24].

Папехін Р. С. розглядає фінансову безпеку як здатність підприємства самостійно розробляти і проводити фінансову стратегію відповідно до мети загальної корпоративної стратегії в умовах невизначеності й конкурентного середовища [2, с. 6].

Горячева К. С. вважає, що фінансова безпека – це такий фінансовий стан підприємства, який характеризується, по-перше, збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством; по-друге, стійкістю до внутрішніх та зовнішніх загроз; по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів; по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи [3, с. 5].

Отже, фінансова безпека – це одна із складових економічної безпеки підприємства, яка дає змогу забезпечити фінансову стійкість і незалежність підприємства у перспективі при ефективному використанні фінансових ресурсів підприємства, а це, у свою чергу, дає можливість самостійно розробляти і запроваджувати найвигіднішу фінансову стратегію.

Управління фінансово-економічною безпекою передбачає створення механізму адаптації до умов функціонування підприємства, що змінюються, розробку й упровадження контрзаходів, що активно знімають загрози, а також створення механізму узгодження інтересів сторін, який забезпечує досягнення взаємовигідного результату [4, с. 135].

Слід підкреслити, що управління фінансовою безпекою органічно входить у загальну систему управління

рішень переважно у фінансовій сфері. Як і всі функціональні системи фінансового менеджменту, управління фінансовою безпекою підприємства підпорядковано головній меті – максимізації добробуту власників підприємства у поточному періоді та у перспективі. Разом з цим управління фінансовою безпекою підприємства має власну цільову установку – фінансове забезпечення стійкого зростання підприємства у довгостроковому періоді.

Процес управління фінансовою безпекою базується на певному механізмі. Для визначення економічного змісту цього поняття та його структурних елементів необхідно дослідити сутність поняття "механізм".

У Великому економічному словарі за редакцією Азріліяна А. Н. визначено, що "механізм – це внутрішня будова, система функціонування чого-небудь, апарат будь-якого виду діяльності" [5, с. 348]. В економічній енциклопедії за редакцією Мочерного С. В. подано узагальнене визначення категорії "механізму":

- 1) послідовність станів, процесів, які визначають які-небудь дії, явища;
- 2) система, будова, що визначає порядок якого-небудь виду діяльності;
- 3) внутрішня будова (система ланцюгів) машини, приладу, апарату, яка приводить їх у дію.

Дороніна М. С. зазначає, що "механізм як складна система має вхід (зовнішній поштовх до дії) та вихід (корисний результат). ... Завдання проектувальника полягає у тому, щоб підібрати такі елементи й побудувати їх взаємодію таким чином, аби досягти на "виході" необхідних значень усіх істотних параметрів із мінімальними витратами енергії" [6, с. 129].

Іншими словами, механізм управління становить сукупність важелів, способів і методів впливу суб'єкта управління на об'єкт для прийняття ним бажаної для суб'єкта позиції.

Проаналізувавши тлумачення поняття "механізм управління фінансовою безпекою", наведеного в економічній літературі, слід зазначити, що найчастіше науковці його розглядають через склад його елементів. Наприклад, Андреева Т. С. вважає, що механізм управління фінансовою безпекою – це набір засобів, а також система організації їх використання і контролю, які дозволяють досягти найвищого рівня економічної безпеки підприємства [7, с. 223].

Горячева К. С. під механізмом управління фінансовою безпекою розуміє єдність процесу управління і системи управління [3, с. 6].

Механізм управління фінансовою безпекою підприємства включає в себе такі елементи: сукупність фінансових інтересів підприємства, організаційну структуру та управлінський персонал, техніку і технологію управління, функції, принципи і методи управління, фінансові інструменти, критерії оцінки (рівня фінансової безпеки підприємств (ФБП) та ефективності управління фінансовою безпекою підприємств) (рисунк).

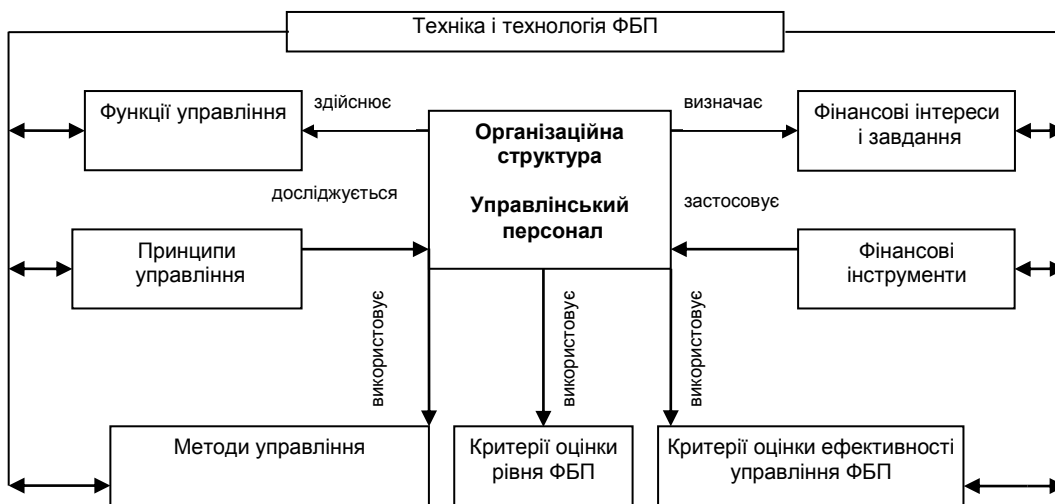

Рис. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства [8, с. 266]

Головним фінансовим інтересом ФБП в умовах ринкової трансформації економіки виступає зростання ринкової вартості підприємства. Крім того, до основних інтересів можна віднести максимізацію прибутку, забезпечення інвестиціями, основним та оборотним капіталом, оптимізацію відрахувань до бюджету тощо.

Основними функціями фінансової безпеки є: планування, організація і регулювання, стимулювання, контроль у складі обліку, аналізу та аудиту. Усі функції пов'язані між собою в єдиний процес.

До принципів управління ФБП відносять: застосування програмно-цільового управління; забезпечення збалансованості фінансових інтересів підприємства, окремих його підрозділів і персоналу; взаємну матеріальну відповідальність персоналу і керівництва за стан фінансової безпеки підприємства; необхідність постійного моніторингу реальних і потенційних загроз; відповідність заходів щодо забезпечення фінансової безпеки економічній стратегії розвитку підприємства; координацію реалізації заходів щодо забезпечення фінансової безпеки на підприємстві; інтегрованість підсистеми управління фінансовою безпекою підприємства із загальною системою фінансового менеджменту; необхідність удосконалення в разі потреби системи фінансової безпеки підприємства та інші.

Методами, які використовуються в управлінні ФБП, є метод техніко-економічних розрахунків, економіко-статистичний метод, балансовий, метод експертних оцінок, метод дисконтування вартості, нарощування вартості, метод амортизації активів та інші методи.

До фінансових інструментів можна включити: платіжні, кредитні, депозитні інструменти, інструменти страхування тощо.

Як методи оцінки рівня ФБП можна використовувати SWOT- або PEST-аналіз, метод розробки сценаріїв розвитку подій, метод якісної оцінки впливу загроз на рівень ФБП, індикаторний метод, ресурсно-функціональний, метод ранжування, програмно-цільовий метод та ін.

У статті проаналізовано механізм управління фінансовою безпекою на основі дефініції "фінансова безпека", котру запропоновано визначити як такий фінансовий стан та подальшу стратегію розвитку підприємства, за яких зменшуються ризики фінансових втрат.

Управління фінансовою безпекою є однією з функціональних підсистем підприємства, що забезпечують реалізацію управлінських рішень переважно у фінансовій сфері. Процес управління фінансовою безпекою підприємства базується на певному механізмі, компонентами якого є сукупність фінансових інтересів підприємства, організаційна структура й управлінський персонал, техніка і технологія управління, функції, принципи і методи управління, фінансові інструменти, критерії оцінки.

Наук. керівн. Зайцева І. С.

Література: 1. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / Бланк И. А. – 2-е изд. – К. : Эльга, 2009. – 784 с. 2. Папехин Р. С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий / Р. С. Папехин. – Волгоград : Волгоградское научное издательство, 2007. – 16 с. 3. Горячева К. С. Механизм управления фінансовою безпекою підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / К. С. Горячева. – К. : НАУ, 2006. – 17 с. 4. Куркин Н. В. Управление экономической безопасностью развития предприятия / Н. В. Куркин. – Днепропетровск : Изд-во АРТ-ПРЕСС, 2006. – 452 с. 5. Большой экономический словарь / под. ред. Азрилияна А. Н. – М. : Институт новой экономики, 2011. – 1472 с. 6. Дороніна М. С. Управління економічними та соціальними процесами підприємства : монографія / Дороніна М. С. – Х. : Вид. ХДЕУ, 2002. – 432 с. 7. Андреева Т. Є. Аналіз економічної безпеки діяльності підприємства як економічної категорії / Т. Є. Андреева, Т. Е. Петровська, І. Г. Грицькова // Коммунальное хозяйство городов : научно-технический сборник. – 2009. – № 87. – С. 219–224. 8. Кузменко Т. Б. Фінансова безпека підприємства : навчальний посібник / Т. Б. Кузменко, О. В. Грачов, О. Ю Литовченко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 300 с.